

درس اول: هستی بخش



✽ برترین عبادت‌ها، اندیشه در مورد خداست.

پیامبر (ص): "أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَفِي قُدْرَتِهِ"

✽ شناخت فطری انسان از خدا:

۱- حضورش را درک می‌کند ۲- می‌داند آفریننده‌ای حکیم آفرینش را هدایت می‌کند.

۳- به موجودات مدد می‌رساند ← "شناخت‌های اولیه از خدا هستند"

محبت یا استدلال: } مقدمه ۱: ما و این جهان پدیده‌ایم، هیچ پدیده‌ای در وجود به خود متکی نیست، ممکن بود
در نیاز به پیدایش } نباشیم ← ممکن‌الوجود
مقدمه ۲: ←

♦ ذات نایافته از هستی‌بخش چون تواند که بود هستی‌بخش

♦ خشک ابری که بود ز آب تهی ناید از وی صفت آب دهی

نتیجه: ما و این جهان برای به وجود آمدن نیازمند ذات به خود متکی {خدا} هستیم ← واجب‌الوجود ←

ذات و حقیقت = موجود بودن قائم به ذات یا به ویژگی چیزی که پدیده نیست خود متکی

"يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ"

موجودات نیازمندی دائمی موجودات بی‌نیازی خداوند = عدم وابستگی

هر معلولی همواره نیازمند علت خود است (مانند جریان برق و مولد برق)

خداوند هستی‌بخش ما و خواص و ویژگی‌های ماست (اما بنا تنها جابه‌جا کننده و نظم‌دهنده است)

نیازمندی‌های جهان به خدا در بقا

نتیجه: وجود (پیدایش) و هستی (بقا) ما وابسته به خداست (علت)، هر لحظه اراده کند ما را از بین می‌برد

(معلول) ← نیازمندی ما به خدا ثابت است و تغییر نمی‌کند

نیاز دائمی موجودات به خدا ← عرض نیاز به پیشگاه او

"يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ"

عرض نیاز به پیشگاه خدا (معلول) حاکمیت اراده‌ی خداوند و وابستگی موجودات (علت)

ما چو ناییم و نوا در ما ز توست ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست

قرآن:

مشهود بودن خداوند در مخلوقات:



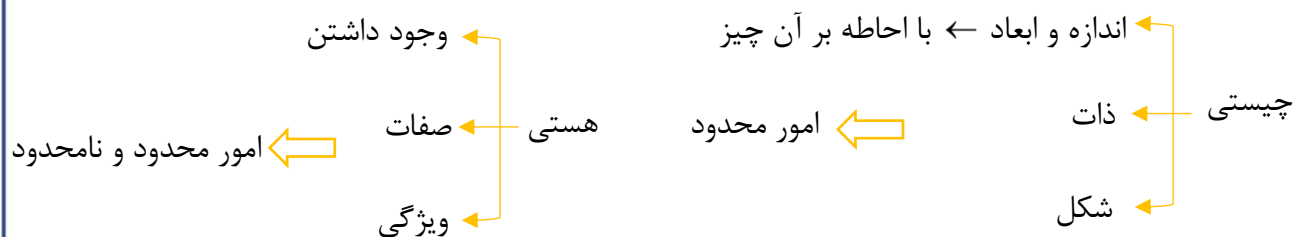
آشکار شدن - عرصه هستی

تجلی بخش - نشانگر

نکته

این که انسان در هر چیز خدا را ببیند معرفتی عمیق و والاست که لازمه‌ی آن پاکی و صفای قلب در کنار عزم و تصمیم است ← کمک خداوند به دنبالش خواهد بود.

اندازه و ابعاد با احاطه بر آن چیز



پیامبر (ص): "تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ، وَ لَا تَتَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ"

نکته

به چیزیستی هر چیزی غیر از خدا می‌توان پی برد، چون تنها خداوند نامحدود و مطلق است.

درس دوم و سوم: پرستش



در کنار خدا



توحید (+) ≠ شرک (-):

خدا یه دونس

"لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ"

(الف) نظری: اعتقاد، باور، تفکر و ...

❖ توحید در خالقیت:

خَلَقَ

تنها اصل و مبدأ و منشأ جهان است

در کار آفرینش شریک و همتایی ندارد

سرچشمه - پدیدآورنده - هستی بخش

❖ توحید در مالکیت: لله ← چون خداوند پدیدآورندهی جهان است.

❖ توحید در ولایت: ولی - حکمه ← دخل و تصرف، سرپرستی و فرمانروایی، تغییر، استفاده

بندگان با اوست

❖ توحید در ربوبیت:

قُلْ أَغْيَرُ اللَّهِ أَبْغَى رَبًّا (معلول) وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ (علت)

رب آن صاحب اختیاری است که تدبیر امور به دست اوست

یگانه فاعل و کنندهی همهی افعال جهان است ← کار، حرکت،

فعال ما یشاء تأثیرگذاری، نیرو، تدبیر، پرورش،

هدایت، اداره و اراده

باغبانی که زحمت می کشد و به پرورش درختان اقدام می کند رشد آن ها نتیجه

تدبر اوست، اما تدبر او تحت اراده و تدبیر خداست.

(ب) عملی یا عبادی هر جا صحبت از پرستش، ستایش، اطاعت، رضایت خدا شد ← زندگی

(نتیجه نظری):

توحیدی

ریشه حمد و عبد

توحید:

انسان موحد

فردی

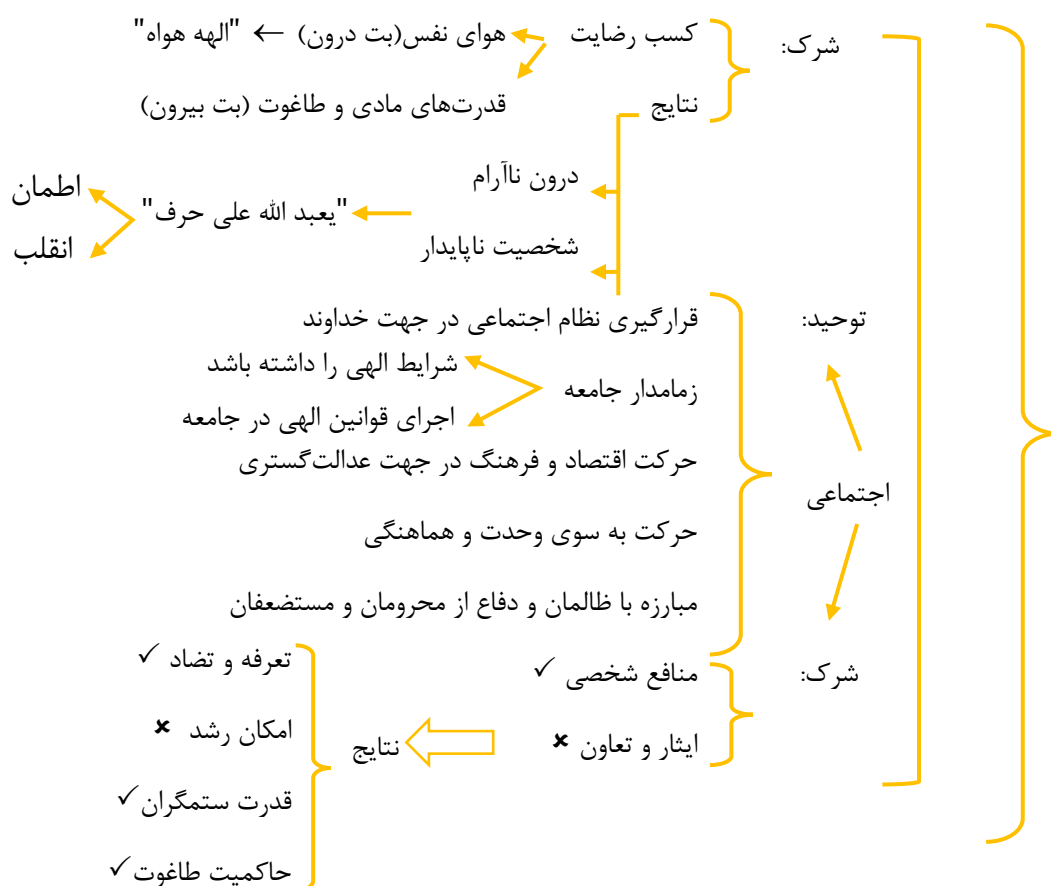
تمایلات درونی، تصمیم، فعالیت ها ← تنظیم در جهت خدا

هیچ حادثه ای بی حکمت نیست ← امیدوار

شخصیت ثابت و آرامش روحی ← صبور و استوار

بدن، امانت الهی است ← مشکل بی مهری خدا نیست

کمک به بقای حیوانات ← بستر رشد است



تقدم ربوبیت بر عبادت ← الحمد لله رب العالمین ربی و ربکم فاعبدوه

نکته ۱



اهداف واسطه ها : آتش، اولیاء
گرما، شفا..

رابطه علیت

نکته ۲

میان بعد فردی و بعد اجتماعی توحید عملی رابطه‌ی متقابل برقرار است.

نکته ۳

علل شکل گیری بت پرستی جدید:

۱- برخی، جهان خلقت را ملک خود می دانند و حق تصرف و پرورش به خود می دهند ← تخریب محیط زیست

۲- سرگرم شدن انسان به امور دنیوی ← فراموشی خداوند

نکته ۴

بت پرستی جدید آن است که برخی از انسان‌ها در عین قبول داشتن خداوند (توحید نظری) دین و دستورات دینی را وارد زندگی نمی‌کنند (توحید عملی) و تمایلات دنیوی را معیار می‌گذارند.

توحید در ربوبیت شرک در ولایت

"قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسِهِمْ نَفَعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ"

علل رد شرک در ولایت شرک در خالقیت زمینه‌ساز شرک عملی می‌شود

ترجمه: بگو پروردگار آسمان‌ها و زمین کیست؟ بگو خدا است، بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته‌اید که حتی اختیار سود و زیان خود را ندارند؟ بگو آیا نابینا و بینا برابر است؟ آیا تاریکی و روشنایی برابرند؟ یا آن‌ها شریک‌هایی برای خدا قرار داده‌اند که آن شریکان هم مثل خداوند مخلوقی خلق کرده‌اند و خلقت‌ها بر آن‌ها مشتبّه شده است. و از این‌رو شریکان را نیز مستحق عبادت دیده‌اند؟

عبادت ظاهری خداوند به هنگام آسودگی خاطر شخصیت ناپایدار انسان مشرک سرانجام شرک عملی فردی تصویر قرآن در مورد

این سرانجام

"وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يْعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ أَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَأَنَّ بِهِ وَإِنْ أَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ خَسِرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةَ ذَلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ"

ترجمه: از مردم کسی هست که خدا را بر یک جانب و کناره‌ای تنها به زبان و هنگام وسعت و آسودگی عبادت و بندگی می‌کند، پس اگر خیری به او رسد، دلش به آن آرام می‌گیرد و اگر بلایی به او رسد، از خدا رویگردان می‌شود. او در دنیا و آخرت زیان می‌بیند. این همان زیان آشکار است.



درس چهارم: اخلاص

اخلاص

لغت: خالص کردن و پاک کردن یک چیز از غیر آن

دین: انجام عمل برای رضای خداوند = توحید عملی

اسلام: شرط قبولی اعمال نزد خداوند

افزایش ارزش اعمال = افزایش اخلاص اعمال

پیامبر (ص): مؤمنان با توجه به مراتب اخلاصشان بر یکدیگر برتری پیدا می کنند.

امام صادق (ع): عمل خالص آن عملی است که دوست نداری کسی جز خداوند به خاطر آن کار، تو را ستایش و تمجید کند. ← یکی از مراتب بالای اخلاص

اخلاص در بندگی (رفتار و کردار)

اخلاص در اندیشه ← باور به یگانگی خدا در تدبیر و اداره امور جهان = ربوبیت

انسان مؤمن

به خدا دل می بندد

با کسانی که خدا سفارش کرده است، انس می گیرد

اخلاص در قلب

تا نیت و قصد قلبی خدایی نشود، عمل خدایی نمی شود.

پیامبر (ص): "نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ" "إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ"

امام علی (ع): "فَاعِلُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنْهُ وَ فَاعِلُ الشَّرِّ شَرٌّ مِنْهُ"

"قُلْ إِنَّمَا أَعْطُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِيَارِكُمْ ثُمَّ تَقَفُّوا" "قُلْ إِنَّمَا أَعْطُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِيَارِكُمْ ثُمَّ تَقَفُّوا"

۱- تنها اندرز خداوند به بندگان قیام خالصانه برای او می باشد. ۲- تقدم بعد اجتماعی توحید عملی بر فردی

"أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ"

۱- آیه خطاب به کسانی است که گرایش فطری خود به بندگی خدا را نادیده گرفته و بندهی هوی و هوس و نفس و شیطان گردیده اند.

۲- عبادت خداوند (اخلاص)، تنها راه درست زندگی است.

حسن فاعلی ← معرفت در سنت و نیت الهی

عمل خالص

حسن فعلی ← خدایی بودن کمیت، کیفیت، زمان، مکان و شیوه عمل

ریا = حسن فاعلی - عمل خالص

راه‌های برنامه‌ریزی (۱) افزایش معرفت به خدا: تقویت انگیزه عبودیت (علت) خدا از ما می‌خواهد در خلقت تفکر

کنیم (معلول) عمل با معرفت ارزش بیشتری دارد "تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ"

(۲) راز و نیاز با خدا ← غفلت از خدا را کم می‌کند، افزایش محبت خدا در قلب،

بهره‌مندی از کمک‌های الهی

(۳) دوری از گناه و انجام واجبات: (امام علی (ع): تمام اخلاص در دوری از گناهان است

(امام علی (ع): علت وجوب روزه آزمایش اخلاص انسان‌هاست

ثمرات اخلاص:

۱. حکمت

به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست

فهراید: ۱. شناخت هدف درست و راه رسیدن به آن ۲. مانع لغزش و تباهی

۳. تشخیص حق از باطل ← حتی در شرایط سخت

پیامبر (ص): چهل روز کار خالصانه ————— علت رسیدن به حکمت و معرفت

۲. شیطان

برو این دام بر مرغی دگر نه.....

گرفتاری به آن ← از دست دادن زندگی پاک

از بین رفتن شادکامی آخرت

انسان‌های مخلص به خودشان بازمی‌گردند اقرار زلیخا به پاکی حضرت یوسف تهدید زلیخا در مقابل خواسته‌اش از یوسف

"قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ مَا أَمَرُهُ لَيُسْجَنَ وَلَيَكُونًا مِنَ

الصَّاعِرِينَ قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ وَإِلَّا تَصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنَّ مِنَ

الْجَاهِلِينَ"

عدم نفوذ شیطان در انسان مخلص همراهی با گناهکاران و ورود به وادی جهل از نتایج عدم محافظت خداوند از انسان‌های با اخلاص است

ترجمه: (همسر عزیز مصر) گفت این همان کسی است که به خاطر (عشق) او مرا سرزنش کردید. (آری) من او را به خویشتن دعوت کردم و او خودداری کرد.

و اگر آنچه را دستور می‌دهم انجام ندهد به زندان خواهد افتاد و مسلماً خوار و ذلیل خواهد شد! (یوسف) گفت پروردگارا! زندان نزد من محبوب‌تر است از آنچه این‌ها مرا به سوی آن می‌خوانند و اگر مکر و نیرنگ آن‌ها را از من بازگردانی قلب من به آن‌ها متمایل می‌گردد و از جاهلان خواهم بود.

نهایت آرزوی عارفان
دوست دل‌های صادقان
ولی مؤمنان
معبود عالمیان

۳. پادشاه‌های
وصف ناشدنی ← دیدار محبوب حقیقی

بندگی کن تا که سلطانت کنند تن رها کن تا همه جانت کنند ← ولایت معنوی

درس پنجم: اختیار



اختیار:

↓
حقیقتی

وجدانی

"إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا"

"قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِخَفِيظٍ"

۱- علیت حکمت الهی برای فرستادن رهنمون‌های رهگشا معلولیت دارا بودن قوه اختیار و

مبلغ بودن پیامبر ۲- مسئولیت‌پذیری

"ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ"

۱. (علت) ۲. (معلول)

۱- گرفتاری در مشکلات نتیجه اعمال اختیاری خود انسان است ۲- سلب صفت ستمگری

از خداوند ← از جهت مختار بودن انسان

تفکر و تصمیم‌گیری ← این که فردا این کنم یا آن کنم.... (اندیشه- سنجیدن-

تردید- بررسی)

احساس رضایت یا پشیمانی ← گر نبودی اختیار این شرم چیست.... (موفقیت

خرسندی، شکست ندامت)

مسئولیت‌پذیری ← هیچ گویی سنگ را فردا بیا.... (پذیرش عواقب- جبران- عهد

و پیمان- مستحق مجازات)

دلایل وجود اختیار

در هر حادثه‌ای به دنبال هدفی می‌باشد

قطره‌ای کز جویباری می‌رود از پی انجام کاری می‌رود

جهان دارای نگهبان است

← قضا و قدر

← رفع نیازهای خود

اعتقاد به خدای حکیم، عادل و قادر

شناخت قانون‌مندی‌های جهان

شکوفایی اختیار

✱ قانونمندی جهان و ارتباط ظریف قضا و قدر ← ما در چارچوب قوانین حاکم بر هستی حق انتخاب داریم.

(۱) برای زندگی برنامه‌ریزی کنیم

(۲) قله‌های کمال را بپیماییم

(۳) تا جایی پیشروییم که فقط خدا عظمت آن را می‌داند

استفاده از اختیار:

قدر (ناشی از علم و حکمت الهی): طرح، نقشه، الگو، هدف، برنامه، موقعیت زمانی و مکانی، ویژگی، حدود، اندازه، پیش‌تولید قضا (ناشی از اراده الهی): به اجرا رساندن، پایان دادن، حتمیت بخشیدن، ساختن، خلق کردن ← "كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ" / "مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ...."

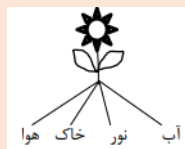
موجودات جهان، از آنجهت که خداوند متعال حدود، اندازه، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی آن‌ها را تعیین می‌کنند ← مقدر به تقدیر الهی و از آنجهت که با حکم، فرمان قانون و اراده‌ی الهی ایجاد می‌شوند ← مربوط به قضای الهی هستند

✱ پذیرش قضا و قدر عامل زمینه‌ساز تحرک و عمل است. آبی که با اراده‌ی خود می‌نوشیم، به خاطر اعتماد به قضا و قدر الهی است. امام علی (ع): از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم به خاطر مسخر کردن دریاها

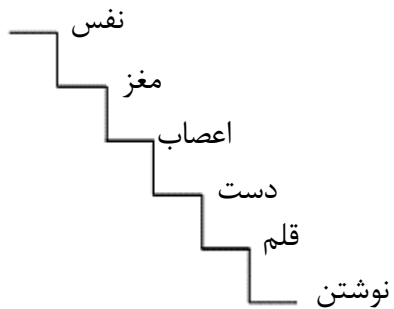
علل عرضی: هرگاه مجموعه‌ای از عوامل طوری با هم همکاری داشته باشند که هر عامل به شکل مستقیم و مستقل نقشی بر عهده داشته باشد متفاوت از عوامل دیگر چنین همکاری میان علل عرضی است یعنی عاملی باعث فعالیت عوامل دیگر نیست.

تذکر

در این رابطه با حذف یک عامل معلول نداریم؛ اما کار هر عامل به عامل دیگر وابسته نیست.



علل طولی: هرگاه عامل در سطح بالاتر موجب فعالیت عوامل پایین دستی شود طوری که بدون تأثیر عوامل بالایی فعالیت عامل پایین ممکن نباشد چنین همکاری میان علل طولی است.



تذکر

در این رابطه با حذف یک عامل معلول نداریم؛ اما کار هر عامل به عامل قبل از خود وابسته است.

نکته

اراده انسان در طول اراده خداست و با آن منافات ندارد



درس ششم: سنت های خداوند

سنت های الهی

- (۱) قوانین مربوط به پدیده های طبیعی
 - شناخت ← بهره مندی از طبیعت
 - نشانه های الهی
- (۲) قوانین مربوط به زندگی
 - شناخت ← تنظیم رابطه با خود، دیگران، خدا و جهان خلقت
 - تمایز کردن دیدگاه ما نسبت به حوادث

سنت های

مربوط به

زندگی انسان

- علت: ۱- بروز صفات درونی انسان ۲- مشخص ساختن درستی یا نادرستی ادعا
- ابتلا یا امتحان
 - عامل ظهور استعدادها، عقب ماندگی یا کمال انسان
 - جنبه ی عام ← تمام حوادث تلخ و شیرین ← ذائقه الموت - بالشر و الخیر
 - جنبه ی خاص (مخصوص مؤمنان): امام صادق (ع): کفه المیزان قرآن: یتروا - لایفتنون
- امداد الهی ← خدا همه انسان ها را با فراهم کردن امکانات و لوازم کمک می کند تا سرشت خود را آشکار کنند هم برای نیکوکاران و هم بدکاران نمود
 - هولاء - هولاء - عطاء ← سنت عام
- امداد خاص خدای متعال به آنان که با نیت پاک قدم در راه حق می گذارند.
 - توفیق الهی
 - مثال ۱: نصرت و هدایت به دنبال تلاش و مجاهده ← جاهدوا - لنهیدینهم - محسنین
 - مثال ۲: ایجاد زمینه رشد برای مؤمن (دوست خوب، کتاب یا جلسه مفید، توفیق توبه)
 - عامل درونی در جذب این سنت مؤثر است
- املاء ← بنابراین سنت گناهکاران از مهلتی که خداوند برای بازگشت به آنها داده است به اختیار خود در جهت گناه استفاده کرده و بر بار گناهان خود می افزایند
- استدراج ← بنابراین سنت خداوند علاوه بر مهلت، بر امکانات گمراهان می افزاید تا آنها به اختیار خود قدم به قدم از انسانیت فاصله گرفته و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک شدند ← الذین کذبوا - سنستدرجهم - املی - متین

به لطف و مهربانی خداوند قرآن: پروردگار رحمت را بر خود واجب کرده است

مثال: آموزش گناهان با توبه، آموزش با عمل نیک حفظ آبروی بنده، پذیرش

عبادت اندک، رضایت سریع از کسی که طلب آمرزش کرده، تأثیر در ثبت

گناه، چند برابر کردن عمل نیک

حسنه ← عشر، سئه ← الامثلها

سبقت رحمت بر غضب

تأثیر رفتار در زندگی ← امام صادق (ع): تأثیر نیکی در طول عمر ... ← بالذنوب - الاجال - بالاحسان

- بالاعمار

قرآن: تأثیر نیکی یا بدی در رفتار خدا با جوامع (بعد اجتماعی این سنت)

اهل قری - إمنوا و اتقوا - برکات - کذبوا - فأخذناهم



درس هفتم: بازگشت

✽ بعد از شناخت خدا، حرکت برای کسب کمالات است با : - انجام واجبات - ترک محرمات

سبقت رحمت بر غضب

"فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ"

۱- "صراط مستقیم" همان بندگی خداوند است ← "فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ"، "اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ"

۲- ایمان به خدا و یاری از او ← بهره‌مندی از رحمت الهی و هدایت یافتن (توفیق الهی)

توبه:  توبه گناهان را از قلب خارج می‌کند و آن را شستشو می‌دهد، این عمل را "پیرایش" یا "تخلیه" گویند.

امیرالمومنین (ع): التوبة تطهر القلوب و تغسل الذنوب

رسول خدا(ص): التائب من الذنب كمن لا ذنب له

انقلاب علیه خود:

۱. با پیروی از عقل علیه تمایلات ناپسند خود قیام کنیم

۲. با پیروی از نفس آماره از فرمان الهی سرپیچی کنیم

✽ توبه انسان، به معنای برگشتن از گناه به سوی فرمانبرداری از خداوند و قرارگیری در دامن غفران الهی

و بازگرداندن آرامش به قلب انسان

✽ توبه خداوند، به معنای بازگشت از عقوبت و عذاب به سوی لطف و آمرزش

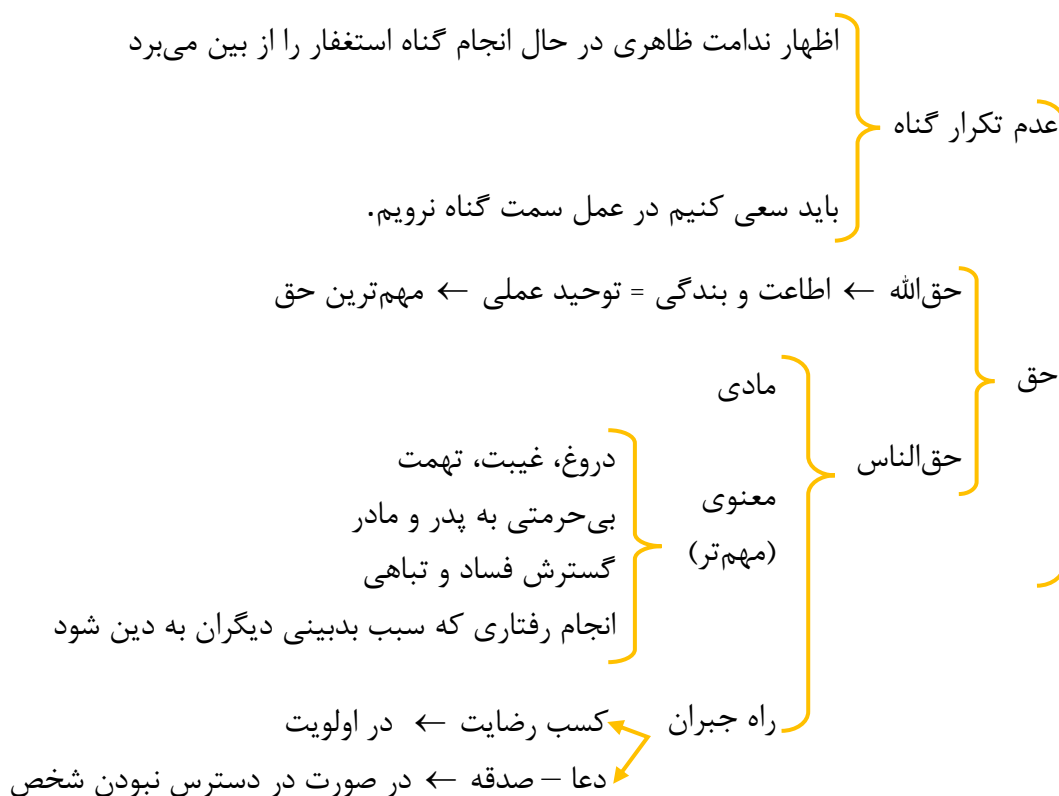
نکات توبه

- ۱- با توبه همه گناهان حتی شرک هم آمرزیده می شود.
 "قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ"
 مخاطب آیه سبقت رحمت بر غضب معلول علت
 توبه + ایمان + عمل صالح = تبدیل گناهان به حسنات
- ۲- توبه در جوانی آسان تر است. ← پیامبر (ص): کسی نزد من محبوب تر از جوان توبه کار نیست
- ۳- در توبه همیشه باز است، اما توفیق توبه همواره میسر نیست.
- ۴- تکرار توبه، اگر واقعی باشد موجب محبوب تر شدن آدمی می شود. "إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ"
 زیرا می بیند چنین شخصی خداوند در قلبش
 است

حیله های شیطان

- ۱- گناه کن بعد توبه کن ← وقتی پرونده اعمال سنگین شد ← آب که از سر گذشت، چه یک وجب، چه صد وجب
 باز آ باز آ هر آنچه باز آ گر کافر و گبر و بت پرستی باز آ
 این درگه ما درگه نومیدی نیست صد بار اگر توبه شکستی باز آ
 - ۲- تسویف } امروز و فردا کردن
 بیشتر شامل جوانان است
 موجب عادت انسان به گناه می شود و پشیمانی قلبی نباشد
 - ۳- حرکت تدریجی به سمت گناه (استدراج) ← قبح گناه از بین می رود
- اصلی ترین مرحله توبه پشیمانی است ← همراه با عبارت "استغفار"

مراحل تکمیلی توبه



❁ **توبه اجتماعی:** اگر جامعه‌ای در برخی از ابعاد از مسیر توحید و اطاعت از خداوند خارج شود نیازمند

بازگشت به مسیر توحید و اصلاح اجتماعی است، یعنی نیازمند توبه است. ← امر به معروف و نهی از منکر

نمونه‌هایی از گناهان اجتماعی: رباخواری، رشوه گرفتن، بی توجهی به عفاف و پاکدامنی، اطاعت از غیر خدا،

ظلم کردن و ظلم‌پذیری

❁ بهترین زمان برای توبه جوانی است.

جوانی ← انعطاف‌پذیری و تحول و دگرگونی پیری ← کم شدن انعطاف و تثبیت خوی و خصلت‌ها

درس هشتم: احکام الهی در زندگی امروز



مخاطب آیه سبقت رحمت بر غضب معلول علّت

✽ رمز رستگاری ← تزکیه نفس است } با توبه آغاز می شود " قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا "

با احکام تداوم می یابد

✽ عمل به احکام (زندگی دینی) تنها شیوه مطمئن و قابل اعتماد برای هر انسان خردمند و عاقبت اندیش است.

"أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهِ فِي نَارٍ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ"

۱- بهترین بنای زندگی، عمل به احکام است ← کسانی که به دنبال تقوا و خشنودی خداوندند

۲- منظور کسانی هستند که عمل به امیال شخصی را بنای زندگی می گذارند

۳- تصویر قرآنی از عاقبت سهل انگاری در عمل به احکام

۴- سرانجام بیداد در برابر احکام

✽ نکاتی در زمینه احکام

۱- میان نعمت های الهی در آخرت و انجام احکام دین ارتباط و هماهنگی دارد ← یک زندگی جدی و عزم قوی می خواهد ← برای کسیکه به دنبال تمایلات نفس است امکان پذیر نیست.

۲- اگر جوامع بشری دچار انحراف شدند نمی شود اسلام مطابق با آن ها حکم کند ← با اینکه در هر دوره و زمان های قابل اجراست.

مثال: قوم لوط و خواسته های نامشروع آن ها

مثال ۲: شراب و قمار ← میان اعراب قبل از اسلام نیز رایج بوده است.

"يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَّفْعِهِمَا"

گناهان کبیره برد غمارباز علت حرمت شراب و غمار

سود شراب فروش

✳ با روی کار آمدن بنی امیه و بنی عباس شراب و قمار رواج یافت ← زشتی آن هیچگاه فراموش نشد

✳ علت حرمت غمار: ۱- کار بیهوده است ۲- پول و ثروت مردم را در مسیری که فایده‌ای ندارد به کار

می‌گیرد ۳- میان طرفین قمار، کینه ایجاد می‌کند

مثال ۳: ارتباط جنسی خارج از چارچوب شرع ← بازگشتی به دوران جاهلیت

نتایج: ۱. خانواده استحکام خود را از دست میدهد ۲. افزایش فرزندان تک سرپرست ← گناه کبیره است

"وَلَا تَقْرُبُوا (الزَّانَا) إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلٌ"

حرمت زنا (معلول) علت

۳. خداوند نصیحتگر حقیقی مردم است (علت) ← تابلوهای خطر را به ما نشان داده است تا مردم خطرات

را بشناسند و از آن دوری کنند. (معلول)

❖ خداوند به ضررهای یک عمل نگاه می‌کند، نه دوست داشتن یا نداشتن ما

قرآن کریم: "و بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و آن برای شما خوب است و بسا چیزی را دوست می‌دارید و آن

برای شما بد است و خدا می‌داند و شما نمی‌دانید"

۴. هر دستور خداوند علت و دلیل خاص دارد ← حکمت آن حکم

❖ علم ما به احکام در مقابل خداوند ناچیز است ← زیرا خداوند وضع‌کننده احکام است.

❖ با فهمیدن حکمت یک حکم نمی‌توان به حکمت همه احکام پی برد.

✳ فرهنگ و تمدن امروز با بسیاری از دستورات دینی در تعارض است ← رعایت احکام را سخت کرده

است

✱ اعتماد و عمل به احکام :  آگاهی بیشتر دیگران نسبت به اسلام ← دفاع از اسلام در صحنه عمل و زندگی

✱ برخی از احکام الهی

الف) عرصه فرهنگ و ارتباطات

۱- تولید فیلم — برای — اعتلای معارف اسلامی و تربیت دینی ← مستحب، در شرایط ویژه واجب کفایی

۲- تولید سایت — برای — اشاعه‌ی فرهنگ اسلامی مقابله با ابتذال اخلاقی ← مستحب در مواردی واجب

نکته

اینترنت و رسانه مهم‌ترین ابزارهای کشورهای سلطه‌گر هستند ← ضرورت عدم پذیرش سلطه رسانه‌ای ← نفی سبیل

۳- تولید فیلم و لوح و مجله و روزنامه — برای — گسترش فرهنگ اسلامی و مبارزه با تهاجم فرهنگ ← عمل صالح، واجب کفایی، پاداش اخروی بزرگ

۴- هر نوع موسیقی حلال و جایز است — به‌جز — موسیقی که شهوت را تقویت می‌کند مناسب مجالس لهو است = حرام

۵- آلات موسیقی برای برنامه‌های فرهنگی ← حلال و جایز است

۶- لوح فشرده که موجب انحراف و فساد یا دربردارنده‌ی موسیقی لهو ← حرام و از گناهان کبیره

۷- مجالس شادی و جشن‌های محلی ← جایز — به‌قصد — صلح‌رحم یا تبلیغ دین ← مستحب

ب) عرصه ورزش و بازی

۱- ورزش و بازی اگر به قصد آمادگی بیشتر برای انجام وظایف الهی باشد مستحب است.

۲- شرط‌بندی از امور زیان‌آور روحی و اجتماعی است و انجام آن حرام می‌باشد.

۳- اگر ورزش و بازی‌های ورزشی برای دور شدن افراد جامعه از فساد باشد فراهم کردن امکانات آن واجب

کفایی

۴- کسانی که با همراه کردن دیگران موجب سلامت اخلاقی آنان در ورزش‌های دست‌جمعی می‌شوند از پاداش اخروی بهره‌مندند.

ج) عرصه اقتصاد

❖ تولید انبوه و مصرف فراوان ← سبک اقتصادی عصر حاضر که موجب: ۱. مصرف منابع ۲. تخریب محیط‌زیست

❖ ساختار اداری پرمصرف و کم‌بازده، وجود مشاغل کاذب، عدم استفاده صحیح از منابع ← تشدید آسیب مصرف‌گرایی در کشور

❁ برخی عوامل رشد اقتصادی:

۱- مدیریت اقتصاد به‌گونه‌ای که:

الف) استقلال اقتصادی و عدم سلطه بیگانگان (نفی سبیل) ب) عدالت و کاهش فقر ج) حرکت به‌سوی آبادانی و دوری از تجمل‌گرایی و دنیازدگی

۲- روزی حلال که در تربیت فرزندان و اقتصاد کشور تأثیر دارد.

۳- دوری از ربا و شناخت احکام تجارت، پیش از انجام آن ← امام علی (ع)

۴- استفاده از کالای مرغوب تولید کشور

۵- اشرافی‌گری برخی مسئولین، فساد مالی و اداری ← مهم‌ترین عامل عقب ماندگی اقتصادی است که موجب:

الف) آثار منفی اقتصادی ب) بی‌اعتمادی عمومی ج) رواج تحلیل‌گرایی

مسئولین با اسوه قرار دادن خود برای دیگران و مردم با امر به معروف و نهی از منکر اقتصاد را سالم نگه دارند

۶- پیشرفت علمی و قناعت در استفاده از منابع

۷- جلوگیری از تخریب محیط‌زیست

۸- دوری از مدگرایی در مقابل افراد بی‌بضاعت

۹- عدم پذیرش سلطه اقتصادی بیگانگان (نفی سبیل)

۱۰- جلوگیری از ارتباط با رژیم صهیونیست ≠ حرام است

درس نهم: پایه‌های استوار



تغییر نگرش انسان‌ها } گذر از عصر جاهلیت به عصر اسلام
تحول در شیوه زندگی فردی و اجتماعی

 معیارهای تمدن اسلامی

۱- توحید ← ابتدای دعوت پیامبر (ص): "معبودی جز الله نیست تا رستگار شود"

۲- معاد ← فرا رفتن مردم از محدوده زندگی دنیا

انجام امور دنیوی در جهت سعادت اخروی

"مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ"

ولایت الهی حاکمیت داشته باشد

۳- ولایت مداری ← در جامعه اسلامی ← نظام اجتماعی بر پایه قوانین الهی باشد

انجام امور بر اساس دستورات الهی نه فعالیت‌های خودسرانه

ءامنوا - اطيعوا - اطيعوا

۴- عدالت طلبی: یکی از مهم‌ترین اهداف پیامبر رسلاً - کتاب والمیزان - بالقسط

استفاده پیامبر از هر فرصتی برای ← تبعیض طبقاتی و برابری و مساوات برترین

جهاد ← سخن حق علیه سلطانی ستمگر

وصف قرآنی ← نمازگزاران ← تعیین حق معین در مال برای فقیران

تکذیب کنندگان ← دور کردن یتیمان از خود

 نکته

رفتار پیامبر و بیانات قرآن ← رفیع زشت شمردن فاصله طبقاتی

- ۵- خانواده و زن ← یکی از اهداف مهم پیامبر (ص)
 عنصر اصلی آن ← احیای منزلت زن
 آیات - من انفسکم ازواجاً - موده و رحمه

نکته

آموختن اینکه منزلت زن به معنی بی بندوباری و... نیست ← علت الگوی تمام عیار عفاف و حیا بودن خانواده پیامبر

۴- علم اندوزی } اولین آیاتی که بر پیامبر نازل شده است

نزول تدریجی آیات قرآن + تشویق های پیامبر ← شکستن سد جاهلیت

پیامبر (ص): طلب علم بر هر مرد و زن مسلمان واجب است

یعلمون - لایعلمون - اولی الالباب

پیامبر (ص):

هر گام ← ثواب و پاداش عبادت یک ساله عابد
 هر قدم ← ساخت شهر آبادی در بهشت برای او
 بر روی زمین که راه می رود ← زمین برای او طلب مغفرت می کند.

❖ کسانی که از آتش دوزخ درامان اند ← جویندگان علم

❖ پاداش شاگردی که برای تحصیل علم به خانه عالمی رفت و آمد کند در:

نکته

از ویژگی های فرهنگ علمی دوره اسلامی عدم اختصاص تحصیل به طبقه یا قشری خاص بود

۲- تحول در روابط ملتها

❖ ملاک روسای قبایل در ارتباط با یکدیگر قبل از اسلام

(ا) منافع مادی (پ) به سلطه گرفتن قبایل

❖ رسول خدا صفبندی‌ها را از بین می‌برد ← تنها ۲ جبهه در مقابل هم هستند ← حق و باطل

❖ از مسلمان خواست پیوند برادری برقرار کنند.

"مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ" +

۸- اعتدال در زندگی

❖ تلاش پیامبر (ص) بر پرورش کسانی که:

(الف) هم از زیبایی‌های جهان آفرینش بهره می‌برند.

(ب) هم با بندگی و راز و نیاز با خدا و پایبندی به اخلاق به تقرب الهی می‌رسند.

"وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ"



درس دهم: تمدن جدید و مسئولیت ما

فواید شناخت تمدن جدید:

❖ تأثیرگذاری بر آن ❖ بهره‌گیری از نقاط مثبت و منفی آن در جهت ساماندهی تمدن اسلامی

زمینه‌های پیدایش تمدن جدید:

الف) کلیسا و تعالیم تحریف شده

❖ **تمدن دوم اروپا:** ۱- کنار گذاشتن بت پرستی ۲- روی آوردن به مسیحیت

❖ سرسختی رهبران اصلی کلیسا در مقابل نظریات جدید ← پیدایش این عقیده که دین با خردورزی

مخالف است

❖ اعتقادات و آداب و رسوم ساخته کلیسا ← ^{علت} فقر و فساد و عقب ماندگی اروپا

ب) بهره‌گیری از تجربیات سایر تمدن‌ها

❖ آشنایی اروپاییان با تمدن اسلامی ← بهره‌برداری از ثمرات تمدن اسلامی

مثال: ترجمه کتاب‌های دانشمندان اسلامی، علاقه به پژوهش، نقادی کلیسا.....

حوزه‌های تمدن جدید، آثار مثبت و منفی آن: - حوزه علم

آثار مثبت } رشد سریع علم ← دوران جدید، دوران علم است.

مثال: صنعت چاپ، الکتریسیته، وسایل ارتباطی، استخراج منابع طبیعی مانند نفت

توانایی بهره‌مندی بیشتر از طبیعت ← تصرف فوق‌العاده در طبیعت

مثال: بیرون کشیدن نفت، شکاف کوه‌ها،

دستکاری ژنتیکی، به رخ کشیدن قدرت به

طبیعت

آثار منفی

مصرف زدگی

- ساخت ماشین آلات ← تولید انبوه
- تولید بیش از حد نیاز تولید نیاز ← کاذب توسط تبلیغات
- جدی ترین آسیب آن ← غفلت از تکامل بعد معنوی
- انسان مانند سایر موجودات طبیعی است ← عدم توجه به فطرت الهی او

نابودی طبیعت

- افزایش توان علمی ← تخریب محیط زیست
- تمدن اسلامی ← زمین امانت الهی
- تمدن جدید ← زمین منبعی بی قید و شرط

علم زدگی

- ظهور بحران های اخلاقی ← علم تجربی ضامن سعادت نیست
- نیاز انسان غربی به معنویت ← ظهور مکاتب غیر وحیانی ← سرگردانی مردم

مسئولیت ما در این حوزه

نکته

برنامه احیای تمدن اسلامی باید ما را به سطح لازم از توانمندی برساند.

۱- تلاش برای پیشگام شدن در علم و فناوری

پایه های استقلال یک ملت را تقویت می کند و مانع سلطه بیگانگان می شود.

امام خمینی (ره): علم ← مایه اقتدار ملی

بدون آن ملت به حقوق خود نمی رسند نمی توان آن را گدایی کرد

درون جوش و درونزا

لازمه ی آن به کار افتادن استعداد ملی ملت است

۲- حضور مؤثر در جامعه جهانی

شکست جوامع غربی در یافتن سعادت در علم ← نیاز آن ها به مکتبی نجات بخش

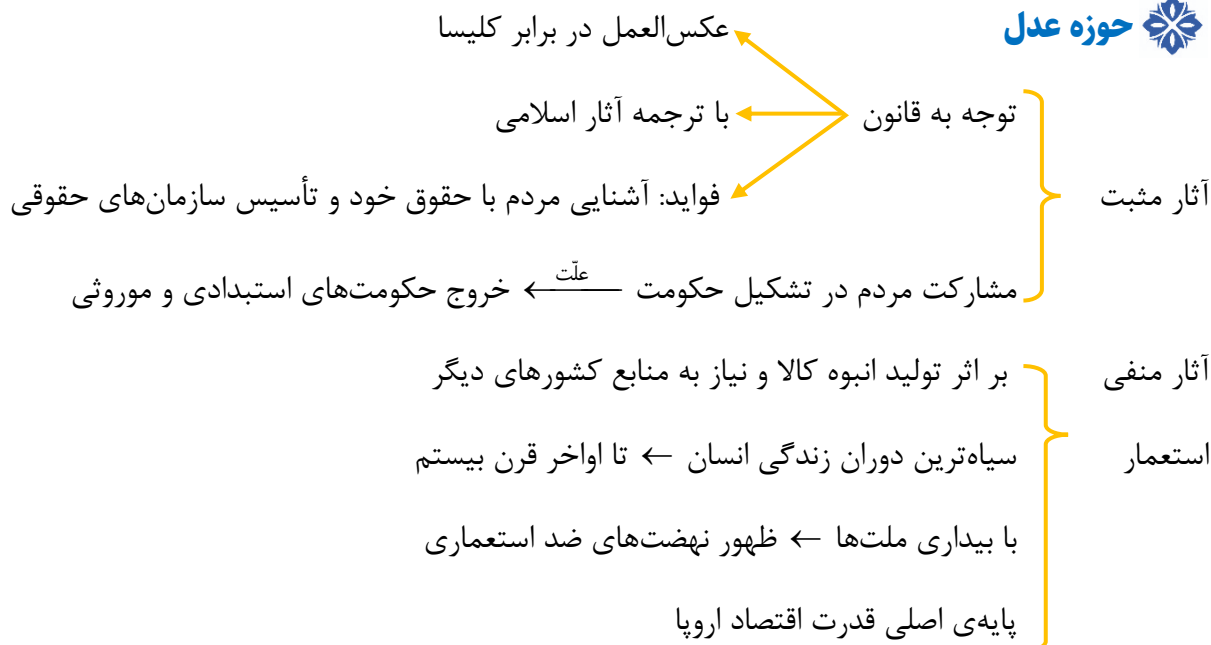
پیام اسلام پیامی برای فطرت انسان هاست ← انسان های حقیقت طلب و روشن ضمیر

۳- ترسیم چهره عقلانی دین اسلام ← حکمه - موعظه - جادلهم

♦ میان یک پیام و روش تبلیغ آن تناسب منطقی و معقول برقرار است

♦ تنظیم تعالیم اسلام بر اساس حکمت الهی ← عدم تبلیغ آن با روش‌های فریبکارانه

✿ حوزه عدل



افزایش فاصله میان انسان‌های فقیر و غنی ← شکل‌گیری نظام‌های سیاسی بر پایه قدرت سرمایه‌داران
جهان نظامی شده ← مخاطره مردم جهان ← سلاح‌های کشتار جمعی که با دانش جدید ساخته شده‌اند.

✿ مسئولیت ما در این حوزه

- ۱- مبارزه با ستمگران → یکی از رسالت‌های انبیاء ← برقراری عدالت ← "بالقسط"
→ امام خمینی (ره): اصل و اساس سیاست با بیگانگان ← آنان مرزی جز عدول از هویت ما نمی‌شناسند

💡 نکته

برای دعوت به عدالت و تحقق سخن حق باید قیام نمود و موانع حق‌پرستی را زدود.

۲- استحکام بخشیدن به نظام اسلامی

- ♦ مهم‌ترین عامل حضور کارآمد در افکار عمومی جهان ← کشور ضعیف منزوی می‌شود.
- ♦ راه‌های استحکام: توسعه عدالت، تقویت اتحاد ملی، انسجام ملی، امر به معروف و نهی از منکر.....

حوزه خانواده

- آثار منفی
- فروپاشی نهاد خانواده ← فروپاشی خانواده هسته‌ای و گسترده
 - بی‌بندوباری جنسی ← ناچاری غرب در تغییر ضوابط و معیارهای اخلاقی
 - استفاده ابزاری از زنان **مثال:** برای تبلیغ کالا، تشویق به پوشیدن لباس‌های نامناسب....
 - کنار رفتن لایه سطحی موقعیت زن ← پی بردن به سودآوری
 - تجارت فحشا
 - نتیجه:** آسیب‌ها و بیماری‌های خطرناک

مسئولیت ما در این حوزه

۱- تحکیم بنیان خانواده

- تحکیم این بنیان ← رشد فضائل اخلاقی، کاهش فساد و حضور انسان‌های با فضیلت
- سستی این بنیان ← گسترش فساد، روی کار آمدن نسلی که از قوت و قدرت روحی برخوردار نیست

نکته

پرورش فرزندان صالح در خانواده‌هایی امکانپذیر است که اهل توحید باشند و میان آن‌ها مودت و رحمت باشد.